

ITALUS
AD
FEBRONIUM

J. C. CLAR.
DE STATU ECCLESIAE
EDITIO ALTERA

NOVIS CURIS ELABORATA, CORRECTIOR,
ET ADAUCTA.

VENETIIS, MDCCLXXV.

APUD SIMONEM OCCHI
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

BENEVOLO LECTORI

AMICUS ITALI.

EM Italis pergratam, Theologicorumque Tentaminum Auctori summo opere proficuum, ne dicam plane necessariam, me fecissime teneo; dum Epistolas quas Italus ad Iulium Febronium J. C., de Statu Ecclesiae direxit, publico praelo committere satago. Quandoquidem cum jam ille, & compleverit, typisque Dissertationes ad Loca Theologica spectantes destinaverit; ubi de Ecclesia, & Romano Pontifice satis prolixi Tractatus, juxta fidem, sententiasque potissimas adlaborati, locum habent; Febronius mox e Boreali- bus erumpens plagis, Italicasque Regiones scriptis suis pervadens, nostra Systemata suis novis, ac plane precariis hypothesebus, ternis, quaternoque praelo, trans, citraque montes editis, subvestere ausus est, atque divexare, cum magna fidei Orthodoxae, ac Religionis jactura. Hinc alterutrum sane contingere necessario debebat; aut impugnationem a Transmontano intentatam subferri; vel S. Sedis Causam pro viribus jam antea poratam, collectis iterum animis tueri. Si silentium fuisset electum, in cassum hac in parte Tentamina sua Theologica, donec Febronianus Liber inultus excurreret, rediissent. Si vero hoc aggressio, everfatioque, sententia Italica novis vallis muniretur, Causa sua fortior ac antea, acque munitior revixisset. Mea itaque peractum est insinuatione, ut opus istud pro privata Amici mei Minerva, rurales inter solitudines adlaboratum, lucem publicam acquireret, & Supplementi ad instar, tentaminum Theologicorum volumen primum comitarentur; eorundemque vices suppleret in omnibus illis, quae ibi pro eorum brevitate desiderari poterant. Facile fuisset, non disliceor, passim in hoc Volumine objecta Febroniana inserere, eaque viritum concutere, atque profligare; at Febronii Liber; qui in inventis felicior, ac Vesputius Americus, aut Columbus se jactat, paucis refelli non patiebatur. Hinc cum Amicis, ad directam Adversarii impugnationem devenire consultum fuit; & obstacula, si quae sunt, plane de medio tollere, atque everfare. Restat nunc ut aliqua de Cl. Febronio dicamus, ne Epistolae nostrae ad invidiam inique traducantur.

Non enim inconsulta praesentia Italum nostrum ad hanc spatham ornandam pertraxit; sed summum Adversarii supercilium in Italicas, erga S. Sedem Romanam sententias, calamum suum irritavit. Tot enim, ac tanta Vir iste suis in Libris de hoc argumento conservavit, ac si ex illis, e suo fastigio Catholica fides delapsa fuisset; & universa Italia sub altis ignorantiae, ac malitiae tenebris infepulta jaceret. Hinc nemo conqueri poterit, si animi pro Italorum tutela adversus Febronium excitati sunt; siquidem industria, & dolo peractum est, ut fetus ille in Germania malo tempore partus, etiam in Italiam transvectus fuerit; ut heic quoque typis bis, iterumque pressis, venena sua quaquaversum diffunderet. Titulum satis speciosum praefert: *JUSTI- NIFEBRONII J. C. de statu Ecclesiae, & legitima Potestate Romani Pontificis, Liber singulari, ad reu- niendos Dissidentes in Religione Christiana composuit. Bullioni apud Guillelmum Eurardi MDCCCLXIII.* Prospectus Libri ferte creditur larvatum hominem. Ejus Impugnatores de vero nomine eum- dem typis expostularunt; sed ille in Appendice sua III. pag. mihi 80. se manifestare recusavit. Quidquid sit, contra ejus Librum, non contra personam Italus noster dimicat. Si Epistolae Commmercium fidem sibi promeretur, habemus in Febrono Canonicum Moguntinum, qui sub hoc nomine personatus, fides ad Dianae templum admovit. Bono autem, vel infelici omine Ecclesia judicet. De hoc scripsit Auctor, quod ab Amico per Epistolam perceperat. In quo prolixa hujus facinoris relatio, ultimis circumstantiis expolita, ad fidem sibi comparandam aptis- simis, continebatur. Quapropter mirum non est si Canonico Moguntino liber ille adjudicatus fuerit; cum Relatores Virum hunc de fatali hoc opere accusaverint. Ea praelo publico non edimus, ne forte falsa pro veris promulgemus. Noster Italus postremo commonefactus est Fe- bronium non inter Canonicos Moguntiae locum habere; sed inter Trevirenses; & esse Cano- nicum, & Decanum ad S. *Simonem*; nec non in binis aliis Ecclesiis Collegiatis in eadem Ci- vitate. Judicem insuper esse Ordinarium Ecclesiasticum; & Episcopum in *Partibus*; Archiepis- copi Trevirensis suffraganeum: cujus nomen sit: D. Nicolaus de Hontheim Episcopus Mixiofi- diensis in Thracia. Causa autem tam atrociter scribendi fuisse fertur reprobatio cujusdam sen- tentiae a se factae, & ad Romanam Sedem a Parte subcumbente appellatae, quam cum excutere & exfufflare nequiverit; ad hanc ultionem se se projecit. Litterae istae servantur: sed in tali ac tanta distantia veritas cum non semper eliquescere possit, hinc se sponsores Italus non ex- hibeo.

AD CLARISSIMUM VIRUM JUSTINUM FEBRONIUM J. C.

E P I S T O L A I.

S U M M A R I U M

Consilium Febronii de Reuniedis Dissidentibus in Religione Christiana commendabile, media vero iniqua. Præverat Dupinius, sed utrobique exitu contrario, uti Maimburgo exprobrat Cardinalis Sfondratus. Arrogantia Epistola nuncupatoria inaudita; Ejus enim allocutio ad Papam, ad Episcopos, ad Reges, ad Theologos, & ad Jurisconsultos Auctorem suum incollerabilis supercilii accusat; & æque retunditur. Italica ingenia ab Exteris Christianam Religionem discere non indigent. Methodus ipsa in impugnatione præscribitur, quam sibi Adversarius in suis Traditionibus præfixit.

I.

Quotus tibi nomine, & personæ, Nationeque extraneus ad te venio epistolari Commercio, Febroni Cl. ut obsequium, & existimationem, quibus erga te summopere affectus sum, tibi tester; atque una simul tibi, & tuis admirationem patefaciam, qua in tuis scriptis legendis, & expendendis supra modum corripior; siue propositum tuum dimetiar, siue media, quibus perfunderis, observem; siue multijugam eruditionem tuam contempler, siquidem omnia sunt particulari animadversione dignissima. Nihil secius a te enixe veniam precor, & ex animo obtestor; si tibi, quæ in eis desiderantur, ingenue adaperiam. Non est dubitandum, quin scopus tuus fuerit, ut universæ Nationes ideas tuas percipiant, & adoptent: hac de re scripsisti; hac de re typis evulgasti, & data opera latino Idiomate usus es; ut omnes iidem Nationes asserta tua legere valeant, & in propositum tuum, si fieri posset, unanimiter descenderent. Hoc aperte significasti ad calcem Appendicis tuæ secundæ his verbis: *Scriptis Febronius, non pro Ecclesia Germanica, sed pro omnibus Ecclesiis.* Si ita est; pro certo habeto non omnes Ecclesias, tuis scriptis fore nomen suum daturas; nisi forte ut ea damnent, & diris devoveant. Nullus dubito, quin immensi labores tui fuerint in compilandis, quæ exponere intendebas, & ad tuum Systema confundendum erant necessaria. Disjudicabunt interea Doctiores Viri, an congeries tuæ opes minervæ eruditioris dici debeant, vel rudis, indigestaque moles; ac interim satis tibi sit de rebus tuis Italorum Judicium; videlicet: Propositionum tuarum probationes, ratiocinio solido, evidenti, constanti, & geometrico carere. Idcirco, nil, parumve tibi proderunt libri tui,

dummodo potiori criterio in seligendis argumentis non utaris, & meliori ratiocinio in operis testura. Tua tamen moderatione ego gloriabor, si me patienter sustuleris; quoadusque mea dubia tibi representaveris; & pares vices mihi reddideris honesto calamo, & castigata oratione; si quidquam repetere malueris. Jam bene agnoscis, dissidium nostrum non circa Causam privatam versari, quæ in opinando nos dividit; sed est causa communis, cujus partes, cum uterque nostrum defendere conetur, scommatibus, & convitiis nos ambo parcere debemus. Ego revera universam tuam molem in singulis periodis non aggredior; Tantum enim otii mihi non suppetit, qui ad alias Provincias cursitandis directus sum. Satis enim mihi est potiora tui fundamenta considerare, an nutent, vel firma sint; quo ad ea præsertim argumenta, quæ alibi exponere curavi, & pro viribus defendere satagi. Cætera tua Asserta adoptent, vel rejiciant alii, parum mihi interest. Certus tamen sum, nullius amplius usus libros tuos futuros fore relate ad intentum tuum, si mihi concesseris, quod negare non poteris, & a te argumentis meis extorquere confido. Non fileo tamen, me a te mitiora non expectare; ac tu præstitisti in Viadicis tuis Febronianis. Animadverti enim tam longe esse, ut animum erga Adversarios tuos mitiges; quinimmo ferocior, & undequaque intemperantior filius tuus erumpat. Quis autem culpandus sit, an Adversariorum impetus, vel animus tuus immitis, non disjudio. Vigilabo ego certe, ne verbis infantiis furorem tuum contra meciam, qui paci, & quieti studeo, nec commotionibus animorum oblectari soleo. Tu de te, in Appendice secunda ad §. primum Adversario tuo eruditionem tuam commendanti, respondes: *Eruditionem esse Febronii librorum citra irontam fateberis, legite enim,* &

ITALUS

AD

JUSTINUM FEBRONIUM

J. C. CLAR.

DE STATU ECCLESIAE

TOMUS SECUNDUS

CUI ITALICAE ADDUNTUR VINDICIAE

IN LARVATUM

DANIELEM BERTONUM.

VENETIIS, MDCCLXXV.

APUD SIMONEM OCCHI

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

INGENUO LECTORI.

Abolutum plane, atque suis numeris satis completum futurum fuisse laborem suum per viginti Epistolas contra primum Febronii librum jam Italos auspicabatur; idque vero quammaxime ob auxiliares Scriptorum copias in auxilium adventantes, qui eum ad incitas reduxerunt, fugamque ab eodem abstulisse credebantur. Verum spes in cassum rediit; siquidem adeo absuit, ut Adversarius undique tam valide impetitus tot viribus contra se stantibus, dociliter cesserit; quinimmo furore caeco abreptus in pejora commenta irruerit; dum non amplius nec in denegandis Sedis Apostolicæ Privilegiis, nec in impugnandis dignitatis Pontificiæ Assertoribus modum servaverit. Quapropter Italus novis Epistolis, prout occasio obferebatur, operam navavit. Quatuor alias actutum elucubravit. His omnibus numero viginti quatuor, coronidem imponere necesse fuit, mediante Reclamatione contra ausum Febronii inauditum, qui subtractionem obedientiæ erga S. Sedem debitæ per Epistolam indicare, & commendare non trepidavit. Automabat Italus has esse columnas, ultra quas Adversarius neque gradum extendere valuerit; sed in sua opinione se se tertio deceptum vidit; quandoquidem Febronius sub larvato Danielis Bertoni nomine novo volumine contra illum stetit; atque ad vindicias pro suo decore ineundas eundem impulit. Has ultimas ab Epistola XXV. usque ad calcem habebis. In Prefatione eis præfixa leges, quæ nunc data opera omittuntur, ut locum cuidam Monito heic obiter cedamus, quod in Prefatione ad Ephemerides R. evulgatum legitur; cuiusque verba ab Amico ad me humaniter transmissa sunt. En eorum tenor.

„Promettiamo, che certi scritti Polemici non ci avranno più luogo; giacchè per la Provvidenza del S. P. R. vivimus Orbe pacato; ed è come al Sacol' d' Augusto chiuso il Tempio di Giano. Sia ciò detto a conforto di coloro, i quali non leggono volentieri certe materie tanto lontane dalla tranquillità, e dal silenzio delle belle, ed ingenuè Muse.“ Prefat. ad tom. an. transacti. Quo hæc verba Enunciatores isti direxerint; quid per scripta Polemica intelligant, Italus non clare percipit; Variæ enim sunt notiones, quæ in hac periodo latent. Quinimmo nec se Polemicum jactitat, nec tanquam vere polemica sua scripta dicitur. Idcirco plane ignorat, utrum ab his Scriptoribus velicatus sit. Attamen ad se quod spectat, testari potest calamum suum non distinxisse, ut vota, ut genia, ut plausus ab iis sibi compararet; solam ille necessitatem scribendi consuluit, cæteris autem aliis respectibus disjectis. Hujusce necessitatis ratio jam alibi expolita est. Interim quod Viris natis emunctæ non adridet, illud est; 1. Viros istos ostendere se magis ad dominia temporalia, quam ad Privilegia Sedis Apostolicæ esse intentos. Quis cordatus hæc feret? 2. Addunt eos vivere per providentiam S. P. R. orbe pacato. Respondent, „notionem hanc esse perplexam. Si enim de controversiis circa jura Regia loquantur; nec eorum intentum nitide exprimitur, nec ad Polemicam pertinet. Idcirco abs re testantur se in posterum hujusmodi scripta curaturos non fore. 3. Si Opusculis ad Religionem spectantibus alludunt, quos colligere, ut legere reuunt, ne rædio afficiantur; fidentissime dicimus Orbem non esse, nec dici posse pacatum. Diras enim undique aggressiones Catholica Religio subfert. Ebulliunt undique Increduli; occurrunt undique Hæretici, cum Hæreticis Deistæ, & cum illis Naturalistæ, Athei, Epicurei, Materialistæ tùm libris peste scatentibus, quorū colloquiis in ipsamet Italia. Ex quo fit, ut Orthodoxia derideatur, Catholica Religio insultetur, & pieras Sarcasmis, & Satyris obrustor, & Ephemerides italicæ Orbem pacatum nunc enunciant, clausumq. Jani Templum, regnante Augusto, etiam in præsentiarum dicunt? 4. Solatia promittunt in posterum delicatulis auribus, quæ molestia solent affici, cum legunt quædam, quæ a tranquillitate, & silentio venustarum, & ingenuarum Musarum sunt distita. Quæris modum? per silentium. Esto. Erunt ne postmodum Ephemerides ingenuæ, si tacent, quæ Religionem urgent, si Orbem pacatum, si clausum Jani Templum enunciant; cum orthodoxia in dies divexata immittitur, atque restringitur? Hodierne Musæ si silentium, si tranquillitatem in tot Fidei, & Religionis anfractibus adhuc servant, & amant, plausum ne a sapientibus sibi comparabunt? Taceamus cætera. 3. Ad

I T A L U S
I N
FEBRONII VINDICIAS

A
DANIELE BERTONIO
EXPOSITAS

Illius III. Tomo

I N S C R I P T O
CAUSA BONA JUSTINI FEBRONII
ADVERSUS P. VIATOREM A COCALEO,

E T
ALIOS SCRIPTORES DEFENSA,
FRANCOFURTI, ET LYPSIÆ

E D I T O
ANNO DCCLXXII.

*Tarde mihi hos piissimos, quantum ego arbitror, Doctores ætas hujus nunc sæculi proculic :
Sero hos habuit fides mea, quam tu erudisti, Magistros.*

D. Hilarius l. 6. de Trin.

LECTORI BENEVOLO.

IPIS Francofurti, & Lypsie hoc anno 1771. tertius Justinii Febronii tomus sub nomine Danielis Bertonii personati erupit; In quo vindicias sumit, vel sumere credit adversus Impugnatores suos; præ quibus primo loco aciem suam dirigit contra Italum ad Febronium, jam usque ab anno 1768. Lucæ editum. In quinque annorum intervallo magna copia rerum congeri poterat. Verum longe minor, quamquod expectabatur. In hoc Volumine impetit P. Viatores a Cocaleo, aliosque Scriptores, scilicet P. Antonium Schmidt Socier. Jesu, Walchium, & alios. Ad Italum autem, quod adinet salvo decore suo integro scriptum istud dissimulare posset;

urpote Adversarius conditiones ei præscriptas non servaverit. Testatus enim fuerat Italus in ultima sua Epistola se nemini aures suas fore daturum nisi prius *Tentamina Theologica* in Volumine I. profligata, & attrita non vidisset. Siquidem cum in hoc libro fundamenta dogmatica omnium istarum questionum strata sint; & Italus ad Febronium non sit nisi merum ejusdem libri supplementum; jure merito pacta adtendere poterat antea proposita, & injuncta, antequam ad tertium istum Febronii tomum moderate revera, & modeste exaratum accederet. Verum cum Febronius non solum *Tentamina Theologica* non impugnaverit, verum etiam nec a longe salutaverit, jure potiori negligi poterat. Post hæc binas alias Editiones Italus ad Febronium habuit; obtinuit primam Venetiis ann. 1770. pluribus additamentis adjectam; alteram vero Tridenti italico stylo exaratam, & quatuor aliis Epistolis, una cum alta reclamatione contra Adversarium seducentem munitam; quæ omnia cum inulta adhuc omnino sint, gloriari possumus etiam istud tertium Volumen Febronii in antecessum fuisse expugnatum, & plane attritum, urpote nil novi ferens nec in ordine, nec in merito. Nihilotenus si quæ in hoc libro occurrant, quæ novas responsiones exigant, his non defraudabuntur. Qui Italum de hoc tertio libro ex Germania admonere, dixerunt Febronium suos canere triumphos, pudoremque omnem, & cultum projecisse erga Romam Sedem, & Canones Ecclesie, possumdedisse eorum usum. Dolui hæc legens de nostro Vetulo ad mortem properante in mente, & in corde tam male affecto. Verum moderatior mihi visus est sin in Sententiis, saltem in stylo. Addebant germanica litteræ Febronii centurias in dies adaugeri. Exiguum vero esse eorum numerum, qui Antifebronianos sequuntur. Hoc non officit; satis enim est, si veritas Viris Summis, licet paucis, placeat. Germania mixta est; nec semper Catholici metipsi, cum de Roma agitur, unam, eandemque sententiam sectantur. Adversarius licet a me hæresis nota non inuratur, in hæsitantem tamen dicam, tot ac tanta contra Romanos Pontifices, eorumque privilegia in omnibus suis libris evomuisse, ac si Orthodoxie principis valedixisset. Et revera quicumque legerit, quæ Ekhus contra Lutherum Pontifices blasphemantem scripsit; qui consulit, quæ Amesius Calvinista Puritanus adversus Bellarmini institutiones pro Romano Pontifice dimicantes exaravit, & a P. Vito Herbermanno Soc. Jesu in vindiciis Bellarmini *recusa fuere*; dicere non timebit: Binos istos Hæreticos jam multo ab hinc tempore Adversario nostro prævillisse; & ab iis mutuisse potiora, immo seculentiora; tanta est principiorum consonantia, & correlatio, quæ inter eos detegitur. Omittuntur autem Sectarii posterioris ævi, quorum omnes certatim gerunt ut Papatum, ejusdemque jura execrentur, & exsufflent. Quemadmodum igitur Novatores citissime dimidiam Septemtrionis partem illicita ei concedendo ad se traxerunt; ita mirandum non est, si in iisdem Regionibus *Febronianismus* brevi tempore radices profundas jecerit, & in arborem immensam excreverit; modosque dederit; ut sub ejus umbra sternerentur quicumque Primatum Pontificium amant deprimere, ac plane deponere.

Hinc mirum non est, si Doctrinæ Febronianæ sibi plausum nedum a Gente negotiis politicis dedita; verum etiam rebus sacris intenta aliquando comparaverint. Cum enim illæ istorum negotiis, si contra Romanam Sedem vergant, impense faveant; Sequelam etiam, ultra quam creditur, nactæ sunt. Accedit insuper hac infestissima tempestate Campum immensum illarum cursui fuisse adaperitum; cum a quampluribus certatim geritur, ut Præminentia Papalis conculetur; Regulares Ordines demoliantur, & Ecclesie Dignitates elevationibus Potestatis Sæcularis cogantur inservire. Occasio priorior Auctori nostro contingere non poterat, pro suo intento;quippe qui impiis doctrinis suis tumultibus nova calcaria addere potuit. Alto dolore Italarum Regio correpta est; videns ex Septemtrione nova bella sibi intimari. Quin immo Germania metipsa Apostolice Sedi serio adhærens tantum absuit, ut de hoc Sene usque ad furorem excin-